

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 25 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1911

ΑΡΙΘΜΟΣ 448

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Χ. ΒΑΡΑΕΝΤΗΣ. Ξύπνα Ρομιέ Σκότομα τὰ φίδια.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ πρὸς τὸν κ. Πάλλη.
Θ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ. Ροδάκη.
ΑΙΜ. ΚΑΡΑΒΙΑ. Τὸ εἰκόνημα.
Γ. ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Ὁ Ἀρχηγανός (συνέχεια).
ΚΑΘΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ. Ἡ παπαρούνα.
ΛΥΣΕΑΣ. Οἱ μνηστήρες τῆς Πηνελόπης.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Σημειώματα στὸ περιθώριον.
Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ. Οἱ τεχνίτες.
Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Ὑπεράνθρωπος (συνέχεια).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ἡ ΚΟΙΝῆ ΓΝΩΜΗ—ΒΑΡΒΑΡΟ-
ΠΑΖΑΡΟ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟ-
ΣΗΜΟ.

ΟΙ ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΠΗΝΕ- ΛΟΠΗΣ

Τὸ Ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιον πασκίζει γιὰ τὴν ὥρα νὰ συμπληρώσῃ τὴς ἔδρες πού ὁ τελευταῖος ὀργανικὸς Νόμος τοῦ κανόνισε. Οἱ ἐπιστήμονες πού νομίζουσι τὸν ἑαυτὸ τους ἄξιον γιὰ μιὰ τέτοια ἀψηλὴ δουλειὰ καλεστήκανε νὰ παρουσιάσουν ἐν μιᾷ ἐπιτροπῇ τὰ ἔργα τους γιὰ νὰ κριθοῦν οἱ πῶς κατάλληλοι. Οἱ φημερίδες δημοσιεύσανε ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρὸν κατὰλογον τῶν ὑποψήφιων καθηγητῶν, καὶ δέθηκε ἔτσι ἡ εὐκαιρία νὰ βγῇ στὸ φῶς ἓνα ὀλιθερὸ φαινόμενον ἀξιοσπούδαστο.

Ὅνόματα ἓνα σωρὸ ἀραδιασμένα διέβαζε κανεὶς σ' αὐτὸ τὸν κατάλογον, καὶ ἕποιος γνώριζε τὰ πρόσωπα, τὸ φόντον τους τὸ ἐπιστημονικόν, τὴν ἀξίαν, τὴν βάσιν, τὴν μύρησίν τους, τὴν ἴσιν μὲ σήμερον δουλειὰ τους, ταλάνισεν ἀκόμα μιὰ φορὰ τὴν τύχην τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης πού εἶναι φαίνεται γραφτὸ τῆς νὰ σέρνεται ἐν ἀνάξειον ὁδόν, ἀναγνόμενον ἀπὸ μάταιες φιλοδοξίας, ἀπὸ ἀνάβητες μικροσπουδές, ἀπὸ ἐπιπόλαιες ἀσημύητες καὶ ἀπὸ φουσκωμένους ἀερο-

λόγους, δημοουργήματα τοῦ μακάριου ἑλληνικοῦ τύπου, δόξες τῆς ἀνίδεης καὶ τυφλόμενλης ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Γιατροί, δικηγόροι, καθηγητάδες, ἄνθρωποι δηλαδὴ πού ἔχον μόνον τὴν ἐπιστήμην τους τίποτα καινούργιον ἀληθινὸν δὲν προσέφεραν, μὲ στέκονται ἀνάμεσα τὴν κοινωνίαν, ἐν στοιχεῖα μελεμένα καὶ βλαβερά, μπολιάζοντες κάθε στιγμὴν τὸν δημόσιον ἐν ἰδεολογίᾳ ἐθνικῇ πού κατὰστρεψε τὸ ρωμαϊκὸν ἀπ' ἕλες τοῦ τῆς μεριές καὶ τὸ κατάντησεν ἐν σήμερον σήμερον, ἀνάξιον γιὰ κάθε σοβαρὴ δουλειὰ, σκέψη, πράξι, ἐπιστήμη, τέχνη, γιομάτον ἀπὸ στραβούς καὶ ἀνικανοποιήτους λόβους, χίμαιρες, ὄνειρα, τρέλλες, σακατεμένο, τυφλωμένο, ἐλεεινόν, τέλειον ἐρείπιον, τέτοιον ἄνθρωπον παρουσιάζονται σήμερον νὰ ἐδηγήσουνε καὶ τὸ μελλούμενον ἔθνος ἐν δρόμον ἐπιστημονικόν, δηλαδὴ ἐν ἀντίληψιν τῆς ἐπιστήμης κούστῃ, στραβῇ καὶ ἀνάποδῃ καθὼς αὐτοὶ τὴν ἔχουσι φουτωμένη μέσα ἐν τῷ μυαλῷ τους.

Ἄλλοι πάλιν, νέοι αὐτοὶ, μὲ περίσσιον ἐγωϊσμόν καὶ πολλὴν ἀσέβειαν πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, ἔχοντας μπροστὰ τους παραδείγματα ἄνθρωπων πού ἀνεθήκανε ἐν καθηγητικῇ ἔδρῃ, ἔχον μὲ ἐργασίαν, μὲ εὐλικρίνειαν ἐργασίας, μὲ ποσότητα, μὲ ποιότητα ἐργασίας, ἔστω ἀκόμα καὶ μὲ ἀπλήν προσπάθειαν ἐργασίας, μὲ μὲ μέσα ἀθέμιτα, στηριγμένοι ἐν ὑποστήριξιν τῆς ρεκλάμας, τῆς εὐνοίας, τῆς κοινωνικῆς ἐπιτυχίας, τῆς καλῆς στιγμῆς καὶ περιστάσεως, — τρέξανε, κατεβήκανε, γιουρουνίσανε τὴν Ἀθήναι ἀπὸ Γερμανίας καὶ Γαλλίας, φέρνοντας τὴν ἀδεια τους σοβαρότητα, τὴν κωμικὴν τους ὑποκρισίαν καὶ τὸ θά τῆς ἐργασίας τους.

Ὅμως τί ἔχουσι νὰ μᾶς παρουσιάσουν οἱ τέτοιον νέοι; Μήπως ἂν δὲν ἔχουσι ἴσιν μὲ τὴν ὥραν πλείρια τὴν γνώσιν τὴν ἐπιστημονικὴν, τουλάχιστον φέρνουνε μᾶζιν τους τὰ μέσα γιὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς τέτοιαν γνώσεως; Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς μπόρει νὰ πῆγαν ἐντὶ ἐπιστημονικῶν κέντρων τῆς Ἑσπερίας, μὲ χαμπάρι δὲν πῆσαν ἀπὸ ἀληθινὴν ἐπιστήμην, ἀπὸ ἔρευναν ἐπιστημονικὴν, ἀπὸ εὐλικρίνειαν, ἀπὸ δουλειὰν, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τρόπον δουλειᾶς. Ἔρχονται τὴν Ἑλλάδα μὲ τούτῃ πρῶτῃ γραμμῇ, νομίζοντας πῶς αὐτὸ μόνον φτάνει ἐντὸν τόπον μᾶς γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τους. Δὲ νοιώθουν πῶς ἔλο τὸ πᾶν εἶναι τὴν ἐπιστήμην, καθὼς καὶ παντοῦ, ἡ ἀπόλυτη εὐλικρίνειαν τῆς ἐργασίας, καὶ κοιτάζουν μὲ πολι-

τικές, με υποχώρησες, με μέσα διάφορα και τρόπους λογῆς λογῆς **να γελάσουνε** τοὺς ἄλλους, να παραστήσουνε τὸν ἑαυτὸ τους ὅπως πραγματικὰ δὲν εἶναι, δογματίζοντας ἐδῶ, κλέβοντας ἐκεῖ, ἀντιγράφοντας ἄλλου, χωρὶς πουθενὰ να φουᾶ μὴν αἴρα πρωτοτυπίας μέσα στὸ μυαλό τους. Παρουσιάζουνε φυλλάδες διάφορες, πού μόνον στὴν Ἑλλάδα ἔπουν λείπει κάθε διαφέρο ἐπιστημονικό, μποροῦνε να περάσουνε, ἐπειδὴ ἄλλου ἂν εἶχανε τέτοια τόλμη θὰ εἶτανε θαμένοι στὰ κατάδαθα μὰ γιὰ πάντα. Γιατὶ τίς περισσότερες φορές, ὅπου δὲ φανερώνεται μιὰ τελειωτικὴ ἀγνοια γιὰ τὴ νεώτερη κίνηση κ' ἔρευνα στὰ διάφορα ζητήματα, δείχνεται θεοφάνερα μιὰ ἐργασία πέρα γιὰ πέρα μηχανική, στηριγμένη σὲ γνωστὰ πράματα και διατυπωμένη με ὅλες τίς χιλιοπατημένες συνήθειες τῆς ἐπιστημονικῆς ρουτίνας.

Θὰ εἶτανε ἴσως τὸ σημερινὸ καιρὸ ἔργο πρώτης ἀνάγκης τὸ ἀπὸ κοντὰ πιάσιμο τῆς ἐργασίας, και τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς Σοφοὺς αὐτούς, και τὸ τελειωτικὸ ξετίναγμα τους ἀπὸ τίς στήλες τοῦ «Νομά» ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἀγραμματοσύνη τους και τὴν ἀνικανότητα τοῦ να συνταιριάσουνε δυὸ φράσεις δίχως ἀσυνταξίες και ἀνορθογραφίες, — γιὰ τοῦτο εἶναι και θαμαστὲς ὅλοι τους πέρα γιὰ πέρα τῆς καθαρεύουσας — και τελειώνοντας στὰ λάθη τους τὰ ἐπιστημονικά, στὴν ἀνάδαθῆ τους κατάρτιση, στὴν ἐπιπόλαιη ἀντίληψη τῆς ἐπιστήμης. Νομίζουμε πὼς ὁ «Νομάς» δὲ θὰ ἔκανε ἔργο περιττὸ ἀνοίγοντας τίς σελίδες του σὲ μιὰ τέτοια ἔρευνα, γιατί εἶναι καιρὸς τελοςπάντω οἱ φίλοι τῆς εὐλικρίνειας και τῆς ἀλήθειας να μιλήσουνε ὅπως ἀξίζει γιὰ τοὺς ρουτινιέρηδες, ρεκλαμαδόρους και φαμφαρόνους πού κάθε λίγο παρουσιάζονται ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐπιστήμης, πού μόνον τ' ὄνομά τῆς ἀκούσανε, μὰ τὸ βαθύτερο εἶναι τῆς ποτέ τους δὲν μπορέσανε να νοιώσουν.

ΔΥΣΣΕΑΣ

ΡΟΔΑΦΝΗ

Κρυφὰ σὺν πρωτοφίλησεν ὁ Φοῖβος τὴν Ἀδύγη,
Κοκκίνισε ἡ χιλιόκαλη παρθένα νεροπιασμένη
Και σὰ δροσοῦλα τὸ κοκκίνισμα ἔρρανε τὴ Γῆ,
Και χλωροφύτροσες ἐσὺ, Ροδάφνη, ὀλανθισμένη.

Κ' οἱ ἄλυγαριές σὺν εἶδανε να βλέπης πρὸς τ' ἀστέρια,
Πρὸς τῆς Ἀδύγης τὰ μάγουλα, τὰ πρῶτα σου παλάτια,
Ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ' ἄνδ'
Οἱ ἄλυγαριές, μ' ἔναν καμὸ κειτῶντας σε στὰ μάτια.

Ἐργασὸς (Μυτιλήνης) Θ. Α. ΘΕΟΔΩΡΙΑΔΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ (1)

72

Μοῦ σταλήθηκαν δυὸ φυλλάδια. Τοῦ ἐνὸς ὁ τίτλος «Περὶ τῶν ἐντὸς τοῦ χώματος βακτηρίων και τῆς σημασίας αὐτῶν.» Ἐπιστημονικὴ μονογραφία πού διαβάστηκε σ' ἕνα μαθηματικὸ σύλλογο. Τοῦ ἄλλου ὁ τίτλος «Περὶ γλώσσης και ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.» Ὁμιλία σ' ἕνα σύλλογο τῆς Ἀλεξάνδρειας. Και τὰ δυὸ ἔργα στὴν καθαρεύουσα. Μὰ τὸ πρῶτο ἀπὸ ἐπιστήμονα πού ξέρει τὴ δουλειά του, και μετρημένα τὰ λόγια του, διαδάζεται με προσοχὴ και με φροντίδα, και μ' ὄλο του τὸ εἶδικὸ και τὸ ξερὸ τὸ θέμα ξυπαᾶ στὸ τέλος και τὴ φαντασία και φέρνει τὴ συγκίνηση πού τὸ μυστικὸ τῆς τὸ γνωρίζ' ἡ Ἐπιστήμη, κάθε φορὰ πού μιλεῖ χωρὶς λόγια περιττὰ και χωρὶς ψευτορητορικὴ. Τὸ δεῦτερο φυλλάδιο σκαρωμένο ἀπὸ δικηγόρο, ὅσο και ἂν εἶναι σεβαστὸς, ὅσο και ἂν ἀκούγεται στὸν κύκλο του, παραγεμισμένο μ' ἐπιχειρήματα πού γυαλίζουν και πού εἶναι φρέσκος ἀέρας, ντιλεντάτικο και ἐπιπόλαιο· κάτι σὺν κορμὶ ντυμένο με ρούχα ἔτοιμα πού και σκοροφαγωμένα εἶναι και δὲ στέκουν ἀπάνου του καλά· κάτι βαθιά σφραγιστὸ με τὴ βούλα τοῦ **δικολαβισμού**. «Δικολάβοι, δασκάλοι, καλογέροι!» Νὰ, ἕνας ἐντεκασούλλαβος ἀφεγάδιαστος. Ποιὸς θὰ τὸ συνεχίσῃ, τὸ τραγοῦδι;

73

Ὁ πόλεμος τῶν ἰδεῶν. Μύριες ἰδέες και δύνამες πολεμᾶνε στὶς Εὐρώπες και στὶς Ἀμερικὲς γιὰ τὴ νίκη και γιὰ τὴν ἐπικράτηση. Φιλόσοφοι και πολιτειολόγοι· ἡ Ἐπιστήμη και ἡ Θρησκεία. Ἡ φυσικὴ και ἡ χημεία παρουσιάζονται με νέα θέματα. Σοσιαλιστὲς ἐπαναστάτες με τὸ δυναμίτη, κ' ἐπαναστάτες πού στρώνουνε δρόμους με τὴν πίστη πού χαμογελά, οὐρανική, με τὰ θεία ὅπλα τοῦ λόγου. Τοῦ πολέμου οἱ προφήτες, και τῆς εἰρήνης οἱ μάκτυρες. Θετικιστὲς ἐδῶ, και ἄλλου ἰδανιστὲς, θετικιστὲς τοῦ ἰδανισμού, ἰδανιστὲς τοῦ θετικισμού, στὴν ἠθική, στὴν τέχνη, στὴ φιλοσοφία. Τὰ ἴδια ὄνοματα μεταχειρισμένα σὲ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸ νοητικὸ τὸν κύκλο παίρνουν ἄλλα νοήματα. Ἄλλο πραγματισμὸς στὴ φιλολογία, και ἄλλο πραγματισμὸς στὴ μεταφυσική. Δαρβινιστὲς και Λαμαρκιστὲς, με τοὺς ὁπαδούς τοῦ νόμου πού δείχνει τὰ πράματα πού μένουνε σταθερά, στὸ νόμο ἀγνάντια τοῦ ξετυλιμοῦ και τῆς μετα-

(1) Κοίταξε περασμένα φύλλα τοῦ «Νομά» (1909 και 1910)